

YENİ FRANSIZ PATENT YASASI

Yazan : Georges VIANÈS*

Çev. : Dr. A. Necip ORTAN**

I. FRANSIZ PATENT HUKUKUNUN TARİHİ GELİŞİMİ

13 Temmuz 1978 tarihli yeni Fransız Patent Yasasından önce (Yasa Nr. 78-742) Fransız Patent Hukukunun gelişimine hizmet eden 3 yasa çıkarılmıştır.

İlk patent yasası anayasayı vaz eden meclisce 7 Ocak 1791 tarihinde çıkarılmıştır. Böylelikle bu alana ilişkin krallık ve lonca imtiyaz sistemi ortadan kaldırılarak, endüstri alanında meydana getirilen buluşlar ihtilalin felsefesine uygun bir şekilde, onları meydana getirenin mülkiyeti olarak kabul edilmiştir¹. Gerçekten söz konusu yasanın 1. inci maddesine göre «endüstrinin her çeşidinde keşif yahut yeni buluşlar onları meydana getirenin mülkiyetidir». Bu düşünce ile anayasa koyucu meclis yeni bir mülkiyet çeşiti yaratmış olmuştur. Ancak yasanın getirmiş olduğu bu yenilik, kamu çıkarlarını da göz önünde tutarak, bu mülkiyet hakkının sağladığı inhisarın en fazla 15 yıl süreli olmakla sınırlamaktan başka, gayri maddi malın malikine patentin olası butlanından kaçınılması amacıyla buluşunu ayrıntılı bir şekilde bildirmesini ve patentin hükümden düşmesini önlemek için de, onu gerektiği şekilde değerlendirilmesi yükümlülüğünü öngörmüştür.

Bu yasa, buluş sahibinin haklarının ihlâl edilebileceği düşüncesi ile, buluşa ilişkin başvuruların ilgili bir kuruluşca tetkik edilmeden patent izni verilmesi ilkesini kabul etmiştir. Bu görüş, birbuçuk asra yakın süre Fransız Hukukunda korunmuştur. Söz konusu bu ilk yasa 53 yıl yürürlükte kalmıştır.

* Direktor des Institut National de la Propriété Industrielle, Paris, Vorsitzender des Verwaltungsrats der Europäischen Patentorganisation.

** Bu makale GRUR (int)'un 1980 yılı, birinci sayısında yayınlanmış ve yazarın izni ile tercüme edilmiştir.

¹ Paul Roubier, Le droit de la Propriété Industrielle, Band II, S. 25.

5 Haziran 1844 tarihli ikinci Fransız Patent Yasasının 125 yıl gibi uzun süren bir yaşamı olmuştur. Bu yasa da 1791 yarasındaki «ön tetkik» sistemini reddeden ilkeyi kabul etmekte birlikte, patente ilişkin izin sistemini çeşitli açılardan düzeltmiştir. (ek patentin tanınması, ithal patentleri ne ilişkin sistem değişikliği— ki, bu daha sonra Paris Antlaşmasının 4 üncü maddesinin birinci mükerrerinde esaslı olarak düzenlenmiştir-).

Bu yasa uygulandığı süre içerisinde bir çok kez değişikliğe uğramıştır. En büyük değişiklik 9 Temmuz 1901 yılında Patent İdaresinin (INPI) kurulması ile olmuştur. Bu değişiklikle INPI'ya, patent başvurusuna ilişkin usulle ilgili bir dizi önlemler alma yetkisi verilmiştir. 26 Haziran 1920 deki yasa, patent ve markalar için millî sicil tutulması gereğini gerçekleştirmiştir. 29 Temmuz 1939 da yayınlanan bir kararname ile patentin korunma süresi 20 yıla çıkartılmış, 27 Ocak 1944 tarihli yasa (bu yasa 1948 tarihinde onanmıştır) ile de bir takım reformlar gerçekleştirilmiştir. Örneğin, ispençiyari (eczacılık) ye ilişkin maddelerin üretimi ile ilgili usulün patente bağlanması konusunda yapılan reform gösterilebilir. 30 Aralık 1953 yılında iki yasa değişikliği yapılmıştır. Bunlardan birine göre, patentin gereği gibi değerlendirilmemesi sonucu hükümden düşmesi müeyyidesi yerine, zorunlu lisans müessesesi getirilmiştir.

Görüldüğü gibi, Fransız yasa koyucusu 5 Temmuz 1844 tarihli yasadaki anlayış çerçevesinde patenti uzun bir süre korunan yaratıcı bir fikri ürün olarak benimsemiştir. Ancak patente ilişkin izin istemi sırasında buluşlarla ilgili «ön tetkik» konusunda yapılan tartışmalara yasal bir çözüm getirmemiştir. Ancak zamanla Fransız hükümet çevreleri, patent izninin maddi bir incelemeye bağlı olmaksızın verilmesini, giderek gelişen endüstri tekniğinin karakterize ettiği modern ekonominin gereklerine uygun bir şekilde cevap verebilen çözüm olmadığını kabul etmiştir. Fakat, buluşlarla ilgili yapılacak «yenilik tekiki»nin yükliyeceği mükellefiyetlerden hareketle, bu konuda tutarlı bir çözüm tarzının uluslararası bir çalışma ile gerçekleştirilebileceğine inanılmıştır. Fransız Hükümetinin bu konudaki ilk ciddi teşebbüsü 20 Ekim 1920 de yaptığı Paristeki diplomatik konferans çağırısıydı. Çağrının amacı, Brüksel'de merkezi bir büronun kurulması ile ilgili anlaşmaya varmaktı. Bu büronun görevi, anlaşmaya dahil ülkelerden gelecek patent başvurularını, özellikle buluşun «yenilik vasfını» olup olmadığını incelemek olacaktı. Ancak bu öneri gerçekleştirilemedi. Aşağı yukarı 25 yıl sonra, ikinci bir teşebbüs bu konuda olumlu netice verdi. 6 Haziran 1947 tarihinde yapılan anlaşma ile Den Haag'da Uluslararası Patent Enstitüsünün kurulması gerçekleştirildi. Bu örgütün görevi, 1920 de Brüksel'de kurulması amaçlanan «merkezi büro»nunki ile aynı idi.

Böylelikle Fransa da 50 yıla yakın bir süre patente ilişkin izin sisteminin değiştirilmesi yolunda bu anlaşma ile sağlanan olanaktan yararlanmıştı. Tetkik ile ilgili olarak 5 Temmuz 1844 tarihli yasanın 20 Mayıs 1955 de² çok itina ile hazırlanmış bir kararname ile değiştirilmesi ve ilk olarak Fransız Hukukuna mal edilmesi düşünülen «Recherchenberichts» sistemine gidilmesi yolunda teşebbüsde bulunulmuştur. Fakat bu kararname çok çeşitli nedenlerden dolayı uygulama alanına sokulamamış ve eczacılığa ilişkin ürünlerin patente bağlanmasına ilişkin reformun yapılması beklenmiştir. Bununla «Recherchenberichts» (patent başvurularının sadece yeni olup olmadığı yani, eski hakların mevcudiyetini araştıran tetkik) sistemi denemesi gerçekleştirilmiş ve nitekim, 30 Mayıs 1960 tarihinde çıkarılan özel bir kararname ile tıbbi ilaçlar için özel bir patent öngörülmüştür.

Bu arada uluslararası patent enstitüsünün yaratılması ile patent başvurularına ilişkin alanda müsterek çalışma ile yeni fikirler oluştu ve 1949 yılının Eylül ayında senatör Longchambon bir avrupa patent idaresinin kurulması konusunda öneride bulunarak, milli patentlere müşterek hukuka uygun olarak izin verilmesini teklif etti. Bu öneri sonucunda hükümet çevrelerinin patent hukuku alanındaki uzman kişileri Strassburg'da bir araya gelerek bir komisyon oluşturdular. Bu komisyon çalışmaları aslında çok önemli sonuçlara varmakla birlikte, amaçlanan hedefe ulaşamadı. Fransız Hükümeti, Roma Antlaşmasının yürürlüğe girmesinden sonra (ki, bu anlaşma Avrupa Ekonomik Topluluğunu oluşturmuştur) bir kere daha topluluğa dahil bütün ülkelerde geçerli olacak müşterek bir patent oluşturulması konusunda çağrıda bulunmuştur. Ortak patentle ilgili çalışmalara 1959 yılında Brüksel'de başlanmış ve ilk olarak bu konuda 1962 yılında bir tasarı da yayınlanmış olmasına rağmen, bu konudaki çalışmalar 1965 yılında kesilmiştir.

Brükseldeki çalışmaların kesilmesinden önce Fransa da patente ilişkin hangi sorunlar vardı? Avrupa topluluğunun bu konudaki girişimlerini beklemek ve zamanla eskidiği herkesce bilinen 1844 tarihli yasayı muhafaza etmek zorunlu muydu?

² 22.5.1955 yılında Resmî Gazetede yayınlanan kararnamenin gerekçesinde şunlar özellikle belirtilmekteydi: «Bugünkü mevcut liberal sistemin biraz daha ön tetkik sistemine yaklaştırılması çabaları yararlı görülmemiştir. Öntetkik sistemine hukukçularca yöneltilen itirazların hesaba katılması dışında, ayrıca böyle bir tetkikin uygulama alanına sokulması idari organ için hem güç olacak ve hem de büyük harcamayı gerektirecektir. Hükümet, 5 Temmuz 1844 tarihli yasanın prensibine bağlı kalarak buluş sahibine ve ilgili çevrelere buluşun yeniliği ve başvuru konusu hakkında sistematik nitelikte bilgi verilmesinin sağlanması konusunda olanak yaratmak istemektedir».

Bu durumun makul olmadığının anlaşılması, eski yasanın kaldırılması ve yerine yenisinin yapılması fikrinin gerekçesi oldu. Ancak hazırlanması ve yürürlüğe sokulması çok çabuk gerçekleşmedi.

2 Ocak 1968 tarihli bu üçüncü Fransız Patent Yasası, «Buluşa yönelik uğraşların düzenlenmesi ve Patent Hukukunun değiştirilmesi» gibi garip bir başlık taşımasına karşın, yasa koyucunun amacını iyi bir şekilde ortaya koymaktaydı. Böylelikle, sınaî araştırmaların gereği olarak endüstriye modern bir yasal düzenleme armağan edilmiş oldu.

Söz konusu yeni yasa 5 yıldan beri yapılmakta olan Ortak Pazardaki çalışmalarda büyük ölçüde yararlanmıştı. Böylece, Fransız Hukukuna patent başvurularının şekline ilişkin kurallar girmiş ve uzun yıllar Fransız patent hukukçularının çoğunun aksini savunmuş olmalarına rağmen patent izninin verilmesinde buluşun «ihtira seviyesi» koşuluna uygun olması şart kabul edilmiştir.

Bununla birlikte, 2 Ocak 1968 tarihli Yasa Brüksel'deki çalışmalardan önemli bir noktada ayrılmaktaydı. Bu nokta, buluşların maddi tetkiki yerine, «Recherchenberichts» sisteminin getirilmesiydi. Aslında bu sisteme geçilmesinde özellikle tıbbi ilaçların özel bir patente bağlanmasından edilen tecrübelerden yararlanmıştı (tıbbi ilâçlara ilişkin bu özel patent, bu sistemin yasal olarak kabul edilmesi ile birlikte ortadan kalkmıştır). Aslında bu sistemin bir buluşun patent ehliyetine sahip olup olmadığı konusunda bir tetkik getirdiği söylenebilmekte birlikte, varılan sonuç klasik «ön tetkik sisteminden» farklı olarak patent idaresinin bir karara varması şeklinde tecelli etmemektedir. Sadece başvuru sahibini, üçüncü kişileri ve muhtemelen yargıcı buluşun durumu ve patentin konusu hakkında bilgi edinmesini sağlayacak içerikte «ideri bir araştırma» sonucunu ortaya kaymaktadır.

II. 2 OCAK 1968 TARİHLİ YASANIN DEĞİŞTİRİLMESİNİN NEDENLERİ

1968 tarihli yasa patent başvurularında yapılan tetkik sistemi bir yana bırakılırsa, 5 Ekim 1973 tarihli Münih ve yine 15 Aralık 1975 tarihli Lüksemburg anlaşmaları ile gerçekleştirilen Avrupa Patent Hukukuna büyük ölçüde benzemektedir. Ohalde niçin on yıl gibi bir süre geçmesinden sonra yasa değişikliği yoluna gidilmiştir? Bunun için özellikle iki neden gösterilebilir :

1) İlk nedeni Avrupa Topluluğuna üye ülkelerin 15 Aralık 1975 yılında Lüksemburg'da yapmış oldukları konferans sonucu girmiş oldukları

bazı yükümlülüklerdir. Hatırlandığı gibi, topluluk ülkeleri almış oldukları bir kararla³, kendi milli patent yasalarını 27 Kasım 1963⁴ tarihli Strassburg anlaşmasına uygun bir şekilde değiştirecek ve yasaları mümkün olduğu ölçüde Münih, Lüksemburg anlaşmaları ile PCT (Patent Cooperation Treaty —Patente ilişkin uluslararası düzeyde yapılmış işbirliği antlaşması)'e uyduracaklardı. 2 Ocak 1968 tarihli yasa ek patente ilişkin ayrılık dışında Strassburg anlaşması ile tam bir uyum içinde bulunmaktaydı. Avrupa anlaşmalarına oranla, önemsiz ve genellikle redaksiyona ilişkin istisnalar dışında bir farklılık yoktu.

Fakat önemsiz de olsa mevcut farklılıklar Fransadaki bir dizi hükümlerin yürürlükte kalması ile istenmeyen bazı sonuçlar doğuracaktı. Yani, 1844 tarihli yasaya göre verilen patentlerle, tıbbi ilaçlara ilişkin özel patentler dışında, patent 1968 tarihli yasaya göre verilecek, Avrupa Patentine Münih Antlaşmasına uygun olarak izin verilirken, patente ilişkin uygulaması 1968 tarihli yasaya göre olacak ve nihayet Ortak Pazar Patenti söz konusu iki Avrupa antlaşmasının hükümlerine bağlı kalacaktı. İşte bu karıştıktan kaçınmak amacı ile milli patent hukukunun, Avrupa hukukunun temel ilkelerine uydurulması kaçınılmazdı. Bu son noktaya nazar mümkün olduğu ölçüde milli sistemin, Avrupa ya da PCT sistemine geçişi kolaylaştırıldı. Bu hedefe ulaşmak için gerekli olan, milli yasayı Avrupa anlaşmalarının maddi hükümleri ile (patent ehliyeti, patentin etkileri, patentin butlanı, patentin ihlâli) şekli ve usulü hükümlerine benzer düzenleme getirmektir.

2) Daha önce de belirtildiği gibi, 1968 tarihli yasa hiç bir boşluk ve eksikliğin olmaması iddiası ile uzun bir çalışmanın ürünü olarak ortaya çıkmıştı. Ancak kazanılan tecrübeler sonucu bazı noktaların değiştirilmesi gereği ortaya çıktı. Esas itibarıyla, Avrupa anlaşmalarına uygun bir değişiklik tasarımı dışında, Recherchenberichts'in verilmesinin basitleştirilmesi, çeşitli hükümlerin düzeltilmesi (özellikle; patentin hükümden düşmesi, patentin eski hale iadesi patentin tecavüzüne ilişkin dava ve nihayet patent ortaklığı konuları) planlanmıştı.

Bu nedenle, bilirkişilerden oluşan bir komisyon (patent idaresinden, endüstri kuruluşlarından ve patent avukatlarından oluşturulmuştu) 1968 tarihli yasanın değiştirilmesi konusunda çalışmalar yapmakla görevlendirildi. Zamanla bu çalışmalar sonucunda milli patentlere daha etkin bir ge-

³ Patente ilişkin milli yasalarla ilgili karar.

⁴ 27.11.1963 tarihli anlaşma, Avrupa Konseyi çalışmaları çerçevesinde ihtira patentleriyle ilgili maddi hukuk kavramlarında bir birlik yaratılması amacı ile yapılmıştır.

çerlilik kazandırmak düşüncesi ile patent idaresince patent incelemesine ilişkin olarak kaliteyi sağlayıcı bir tetkik yetkisinin verilmesinin yararlı olacağı fikri doğdu. Komisyon çalışmaları iki yılı aşkın bir süre devam etti. Bu çalışmalar Conseil supérieur de la propriété sunuldu. Söz ettiğimiz kuruluşun başkanı Jean Foyer aynı zamanda Millet Meclisi Adalet Komisyonunun da başkanıydı. Conseil supérieur büyük bir değişikliğe gitmeden komisyon çalışmalarına bağlı kalan bir ön yasa tasarısı hazırladı. Daha sonra, Jean Foyer hükümetin verdiği yetkiye dayanarak söz konusu ön tasarımı 17 Mayıs 1977 de yasa tasarısı haline getirdi. Bu tasarı, Conseil supérieur'un hazırlamış olduğu ön tasarı metnine temel olarak bağlı olmakla birlikte, belli noktalarda değişiklikler öngörmekteydi. Bu noktalar özellikle, mutlak yenilik kavramının getirilmesi ile patent ihlallerine karşı açılacak ceza davasının kaldırılması ile ilgiliydi.

Millet Meclisi ve Senatoda söz konusu yasa tasarısı üç kez tartışılarak görüşüldü ve sonunda bir takım değişiklikler yapılması gerektiği sonucuna varıldı. Bu değişiklikler özellikle senato yasa raportörü Marcilhacy'nin katkısı ile gerçekleşip daha ziyade işçi ihtiralarını ilgilendirmekteydi. Nihayet yeni yasa kesin olarak 30 Haziran 1978 tarihinde parlamento tarafından kabul edildi.

13 Temmuz 1978 tarihinde yürürlüğe giren bu yasa, 1844 ve 1968 tarihli yasaların aksine 1968 tarihli yasanın getirmiş olduğu eski hukuksal düzenlemeyi tamamen ortadan kaldırmamış, onu değiştirmiş ve tamamlamıştır^{5,6}. 1968 tarihli yasanın aşağı yukarı tüm maddelerinin 2/3 si değiştirilmiş ve tamamlanmıştır.

Sadece, milli savunma ile ilgili hükümler aynı kalırken, zorunlu lisans ve lisans verme iradesinin açıklanmasına ilişkin hükümler çok az ölçüde değişikliğe tabi tutulmuştur. 2 Ocak 1968 tarihli yasanın genel hatları korunmakla birlikte ve yine patent izinine ilişkin usulün büyük ölçüde değiştirilmemesine rağmen, 13 Temmuz tarihli yasanın getirdiği çok sayıda

⁵ 13.7.1978 tarihli (Nr. 78 - 742) yasa 2.1.1968 tarihli (Nr. 68 - 1) yasayı değiştirip ve tadil etmiş ve buluşa ilişkin uğraşı ve patent hukukunu değiştirilmesi ile ilgili hükümler taşıyan bu yeni yasa resmi gazetede 14.7.1978 tarihinde yayımlanmıştır. İşaret etmek gerekir ki, 2.1.1968 tarihli yasa bitkilerin yetiştirilmesi ile ilgili 11.6.1970 (Nr. 70 - 489) tarihli yasanın yürürlüğe girmesi ile (Resmi Gazete: 12.7.1970) bazı noktalarda değişikliğe uğramıştı. Yine, 1978 tarihli yasanın 47 inci maddesine uygun olarak 1968 tarihli yasa başlığı «Patent Yasası» olarak değiştirilmiştir.

⁶ 13.7.1978 tarihli yasa bir değişiklik yasası olup, metninin anlaşılması oldukça güçtür. Patent yasası başlığını taşıyan bu yasanın tam metni Patent İdaresinin Eylül 1978 sayılı özel numaralı dergisinde (PIBD) yayımlanmıştır.

ve anlamlı değişik hükümleri ile Fransız Patent Hukukunda bir reformu gerçekleştirdiği söylenebilir.

Aşağıda bu reformun önemli noktalarını şu üç başlık altında incelemek istemekteyiz :

- Avrupa anlaşmalarına benzeşim
- Edinilen tecrübelerin gerektirdiđi değişiklikler
- İşçi buluşları

III. AVRUPA ANLAŞMALARINA UYGUNLUĞUN SAĞLANMASI

A. MÜNİH ANLAŞMASINA GÖRE YAPILAN DEĞİŞİKLİK

Patente Yönelik Hak

1968 tarihli yasanın 1. inci maddesine göre, patente yönelik hak, «ilk başvuruda bulunan ve gerçek ya da hukuksal tüzel kişilere aittir». 1978 tarihli yasanın 1. inci mükerrer maddesi, Münih anlaşmasının 60. inci maddesine uygun olarak patente yönelik hakkın «buluş sahibine ya da onların hukuki haleflerine ait olduğunu» belirtmiştir.

Birden çok kişi, birbirlerinden bağımsız olarak bir buluşta bulunmuşlarsa, ilk başvuruda bulunan buluş sahibi kabul edilecektir. Diğerleri (ki bunlar, patent başvurusunun yapıldığı günden önce buluş fikrine varan kişilerdir) yasanın 31. inci maddesine göre, rüçhanlı bir kullanım hakkı elde edeceklerdir.

Şüphesiz Patent İdaresince ilk başvuruda bulunan kişi koruma hakkını kazanma konusunda haklı kabul edilecektir. Bu demektir ki, bu açıdan patent idaresinin bir denetim yapması mümkün değildir. Münih Antlaşmasının 81. inci maddesine göre ise, bu yasada öngörülmemiş şöyle bir olanak vardır: eğer başvuruda bulunan kişinin gerçek buluş sahibi ile aynı olmadığı söz konusu ise, bu kişinin buluşa ilişkin bu fikri hangi hukuksal yolla kazanmış olduğu konusunda gerekli delilleri patente idaresine vermekle yükümlü olacaktır.

Buluş sahibinin patente yönelik hakları konusunda yapılan değişiklik 7 Ocak 1791 tarihli⁷, keza 5 Temmuz 1844⁸ tarihli yasalardaki düzenle-

⁷ bkz. yuk. S. 1.

⁸ 5.7.1844 tarihli yasanın 1. inci maddesine göre: Endüstrinin herhangi bir alanındaki buluş ya da keşifler buluş sahibine ya da keşif edene bunları değerlendirme konusunda yasada öngörülen koşullar ve belirlenmiş süre içinde inhisari hak sağlar. Bu hak hükümetçe patent olarak tasdik olur.

meye dönük olmuştur. Aslında 1968 tarihli yasanın bu konudaki farklı çözüm şekli, prensip olarak önemli sayılmakla birlikte, bu hükmün özellikle 1978 tarihli yeni yasa ile değiştirilmeden bırakılmış olan 2. nci maddede hükmü karşısında pratik uygulanması mümkün değildi⁹. 1968 tarihli yasanın bu değişmeyen eski 2. inci maddesi hükmüne göre, elinden herhangi bir şekilde rızası olmadan buluşu alınmış olan kişi, hukuk mahkemeleri önünde patent başvurusuna ya da patente yönelik mülkiyet hakkını ileri sürme durumundadır.

Buluş sahibinin belirtilmesi (isim hakkı)

1968 tarihli yasanın 4 üncü maddesine göre, buluş sahibi patent belgesinde isminin yazılmasını isteme ya da aksine yazılmasına karşı koyma hakkı mevcuttur. Bu hükmün bu şekilde formüle edilmesi özellikle çalışanların işverenle olan ilişkilerinde bu haklarını kullanabilmeleri açısından aleyhlerine yönelik güçlükler doğurmaktaydı. Bu nedenle 1978 tarihli yasada buluş sahibinin isminin patent başvurusuna ilişkin isteminin ilânında ya da patent belgesinde belirtilmesi zorunlu görülmüş fakat buluş sahibine yine de itiraz imkânı tanınmıştır. Buluş sahibinin isminin patent izinin verilmesine ilişkin başvuru istemi sırasında ya da en geç başvuru tarihinden başlayan (rüşhan tarihi) 16 aylık süre içerisinde bildirilmesi gereklidir¹⁰. Görüldüğü gibi, Fransız Patent Yasası Münih Antlaşmasının bu konu ile ilgili 62 ve 81 inci maddelerine ve yine Münih Antlaşmasının 17 ve 42 inci maddelerine uydurulmuş oldu.

Rüşhan Hakkı

1978 tarihinde yasa koyucu 1968 tarihli yasanın 5 inci maddesinde yer alan hükme Münih Antlaşmasının 87/5 de yer alan kurala uygun bir ilâve yapmıştır. Bu hükme göre, mütekabiliyet (karşılıklılık) esasının mevcut olması halinde, Paris Antlaşmasına dahil olmayan bir ülkede yapılan patent başvurusunun rüşhan hakkının korunacağı kabul edilmiştir.

Patent ehliyeti

Buluşların patent yeterliliğine ilişkin koşullar, Avrupa Hukukuyla bir uyum sağlayacak şekilde düzenlenmiştir. Aslında bu açıdan 1968 tarihli yasanın 6-12 inci maddeleri avrupa kurallarına çok yaklaşılmaktaydı. Bunlar 1978 tarihli yasanın 6-11 inci maddeleri ile kısmen değiştirilip

⁹ J. M. Mousseron, Annie Soumier, Le droit français nouveau des brevets d'invention S. 65.

¹⁰ Yasanın tatbikine ilişkin nizamname hükümleri.

kısmende tamamlanmıştır. Aşağı yukarı bu hükümler kelime kelime Münih Antlaşmasının 52 - 57 inci maddelerinden alınmıştır.

Eski Fransız Hukuku ile karşılaştırıldığında en önemli değişikliğin başvuru şumulünün değiştirilmesinde kendini göstermektedir. Yapılan milli, avrupa ve uluslararası başvurularda «teknik durum» eğer, bu başvurular tetkik edilmiş başvurular olarak eski tarihli ve de başvuru tarihinde henüz ilân edilmemişlerse (whole content approach)¹¹ Fransa'ya göre belirlenecektir. 1968 tarihli yasanın kabul etmiş olduğu sisteme göre ise; eski bir patentin muhtevasını da içeren yeni bir buluşun patent izini için başvurulduğu tarihte bu konuda daha sonraki bir patent başvurusunun yapıldığı ve bunun ilân edilmediği bir durumda, sonraki tarihli patent başvurusu göz önünde tutulmamaktaydı (prior claim approach)¹².

Diğer bir değişiklik tıbbi ilaçların patente bağlanabilme ehliyetlerinin tanınması ile ilgilidir. 1968 tarihli yasanın 10 uncu maddesine göre, bir buluşun ilaç olarak patente bağlanabilmesi için onun, ham ya da mamül bir ürüne ilişkin olması ya da kamu sağlığına ilişkin yasanın ilgili maddesindeki (Art. L. 511) anlamı ile ilk olarak bulunan ve gereği duyulan bir ilaç olması gereklidir¹³. 1978 tarihli yasa ise 6/4 ve 8/4 üncü maddelerini Münih Antlaşmasının 52/4 ve 54/5'e uygun olarak yeni bir şekilde düzenlemiştir. Bu değişikliğin ilk sonucu, hayvan sağlığında tedavi için kullanılacak tıbbi mamüllerin tıpkı insan sağlığının tedavisinde kullanılan ilaçlar gibi patente bağlanabilmesinin benimsenmesidir. İkinci bir sonuç şu soruyu ortaya koymaktadır; mamül maddelerin patente bağlanmasına ilişkin kuralların 1968 tarihli yasanın 10 uncu maddesinde belirtildiği şekilde mi anlaşılması gerektiği noktasıdır. Yani, söz konusu maddelerin patente bağlanmasının sadece tedavide kullanılma ile sınırlı olup olmayacağıdır. Bu konuda Fransa'daki baskın görüş tedavi amacı ile sınırlı olması yönündedir.

Patent başvurusunun şekli koşulları

1978 tarihli yasanın 12 inci maddesi bu konuda yasanın uygulanmasına ilişkin nizamnameye atıf yapmaktadır.

¹¹ Bu noktada 1978 tarihli yasa 27.1.1944 tarihinde değiştirilen 1844 tarihli yasanın 31 inci maddesine dönüş yapmıştır.

¹² 1968 tarihli yasanın 12 inci maddesi.

¹³ Bu madde (Art. L. 511) tıbbi ilaçlar için özel bir patent öngören 30.5.1960 tarihli kararnamenin 3 üncü maddesinden alınmıştır.

¹⁴ *Albert Chavanne, Jacques Azema, Le nouveau régime des brevets d'invention, S. 50.*

Bu kurallara burada kısaca değinmek gerekirse; bunlar Münih anlaşmasının uygulanmasına ilişkin talimatnameden alınmış hükümler olup, patent izninin verilmesine ilişkin dilekçenin şekli, tarifname, teknik resimler, metalip ve özetlenmiş isteme ilişkin belgelerle ilgilidir. Bu düzenleme nedeniyle tıbbi ilaçlara ilişkin özel tarifnameye ilişkin hükümler kalkmış olmaktadır.

Başvurunun kabul edilebilirliği

1978 tarihli yasanın başvuru tarihinin saptanmasına ilişkin 13. üncü maddesi, Münih Antlaşmasının 80 inci maddesinden alınmıştır. 1968 tarihli yasadaki farklı yönü, başvuru ücreti ile «Recherchberichts»¹⁵ ücretinin başvuru günü zorunlu olarak ödenmesi yerine, 1 aylık bir ödeme süresinin tanınmış olmasıdır¹⁶.

Patent başvurusu ile ilgili diğer hükümler

İhtiranın teklifine ilişkin 14 üncü madde, aleniliğine ilişkin mükerrer 14 üncü madde, korunma talep edilen alana ilişkin ikinci mükerrer 14 üncü madde, rüçhan istemine ilişkin 15 inci maddeler 1978 tarihli yasaya Münih Antlaşmasının sırası ile 82, 83, 84, 88 ve 89. maddelerinden gelmiştir. Bunun dışında 1978 tarihli yasanın birinci mükerrer 14 üncü maddesine, ikinci bir fıkra olarak, Münih Antlaşmasının uygulanmasına ilişkin talimatnamenin 28 inci maddesi doğrultusunda mikro organizmalarla ilgili bir hüküm eklenmiştir. Bu konu ile ilgili 28 inci maddenin diğer hükümleri 1978 tarihli yasanın uygulanmasına ilişkin talimatta ayrıca düzenlenmiştir.

Sürelere uyulmaması nedeniyle kaybedilen hukuksal durumun iadesi talebi

1978 tarihli yasanın birinci mükerrer 20 inci maddesinin getirmiş olduğu yeni hükümler, Münih Antlaşmasının 122 inci maddesi doğrultusunda olmuştur. Bu hükümlere göre, başvuru isteminde bulunan kişi INPI (Patent İdaresi)nin tayin etmiş olduğu bir süreyi kusurlu olmadığı bir nedenle kaçırmış olması halinde, eski durumun iadesini sağlamak amacı ile hukuksal yollara başvurma olanağını elde etmektedir. Bu konuda yapıla-

¹⁵ İstisnai bir durum «Recherchenberichts» isteminde bulunanın bunu 18 ay erteleme talebinde bulunmasında görülür.

¹⁶ Bu hüküm yasaya ilişkin nizamnamede yer almıştır ve Münih Antlaşmasının 78/2 hükmüne benzemektedir.

cak istem ya yargısal yolla (Cour d'appel de Paris) ya da idari organ aracılığı ile (çok özel durumlarda) INPI'nin başkanına yapılacaktır. Ancak hiç bir şekilde şu hallerde kaçırılan süreler nedeniyle eski halin iadesi talep edilemez; Paris anlaşmasının 4 üncü maddesinde belirtilen rüçhan hakları ile ilgili süre, Recherchenberichts'in ertelenmesine ilişkin süre, yıllık harçların ödenmesine ilişkin süre (bunun için yasanın 48 inci maddesinde özel bir usul saptanmış bulunmaktadır).

Patentin korunma kapsamı

Patente bağlanmış fikrin korunma kapsamını düzenleyen 1968 tarihli yasanın 28 inci maddesinin ilk bakışta büyük bir değişikliğe uğratılmadığı sanısı uyanmaktadır. 1978 tarihli yasanın bu konuya ilişkin hükmü, Münih Antlaşmasının 69/1 üncü maddesinden alınmış olup, Strassburg Antlaşmasının 8/3 üncü maddesine de uymaktadır. Farklılık sadece patente bağlanarak korunması istenenin «yaratıcı fikri ürün» olduğunu belirliyen «teneur» kelimesinin eklenmesinden doğmaktadır. Fransız yasanın bu metni çok önemli bir nitelik taşımakta olup tam anlamı ile Münih Antlaşmasının 69/1 hükmü ile bir uyum içindedir. Bilindiği gibi, Münih'teki diplomatik konferansta kabul edilen yorum protokolunda da aynı sonuca varılmıştır*. Yasa metinlerinin bu şekilde benzer hale getirilmesi ile yetkili millî yargı organlarının avrupa ve uluslararası korunma taleplerinde kararlarını bu yorum doğrultusunda vermesi olanağı doğmuş olacaktır. Aslında Münih yorum protokolunda bu konuda orta yol olarak Fransız öğretisi ve yargı kararları gösterilmiştir¹⁷.

1978 tarihli yasanın 28/2 inci maddesi yine Münih Antlaşmasının 64/2 inci maddesine tam anlamı ile uygun bir şekilde, usule ilişkin verilmiş bir «usul patenti»nin doğrudan doğruya ona bağlı olarak üretilen maddeleri de koruma kapsamına aldığını belirtmektedir.

* Çevirmenin notu: Oysa İngiliz sisteminde patente bağlanmış fikri ürünün korunma kapsamının patent belgesinde şeklen yazılmış olduğu biçimde dar olarak yorumlanmaktadır. Münih Antlaşmasının yapılması sırasında ise bu konuda yapılan tartışmalarda savunulan Alman görüşüne göre, korunma alanının İngiliz sisteminde olduğu gibi patent belgesinde ne yazılı ise ona göre dar tutulması şeklinde değil, aksine fikri ürünün kapsadığı alanın geniş bir şekilde yorumlanması gereği üzerinde durulmuştur. Ortalama görüşü savunan Fransızlar ise, korunma kapsamının geniş olarak yorumlanmasına taraftar olmakla birlikte, bu yorumun üçüncü kişilerin haklarını ihlâl edecek ölçüde varmayacak ölçüde olması gerekir.

¹⁷ *Albert Chavanne, Jacques Azéma, Le nouveau des régime des brevets d'invention, S. 103.*

B. LÜKSEMBURG ANTLAŞMASINA GÖRE YAPILAN DEĞİŞİKLER

Patentin istihkakı

Daha önce de belirtilmiş olduğu gibi¹⁸, patent üzerinde istihkak iddiasına ilişkin hak, 1968 tarihli yasanın 2 inci maddesinde yer almaktaydı. Ancak bu maddede dava açılmasına ilişkin bir zamanaşımı süresinin saptanmamış olmasından dolayı, patentin hükümden düşmesinden başlayan, genel medeni hukuktaki 30 yıllık zamanaşımı süresi uygulanmaktaydı¹⁹. Bu hukuksal durumun bu şekilde muhafaza edilmesinin bir taraftan millî patentler diğer taraftan müşterek patentler açısından önemli farklı sonuçların doğmasına neden olabileceğinden arzu edilir değildi. Bu nedenle, 1978 tarihli yasa Lüksemburg Antlaşmasının 27/3 hükmü doğrultusunda, 1968 tarihli yasanın 2 inci maddesine ikinci bir fıkra eklemiştir. Buna göre, istihkak konusundaki talep, patentin verilmesine ilişkin iznin ilânından itibaren 3 yıl sonra zamanaşımına uğrar²⁰. Fakat, patent sahibi olarak görünen kişinin kötü niyetli olduğunun saptanması halinde, zamanaşımı süresi patentin hükümden düşmesinden itibaren başlayan 3 yıllık sürenin sona ermesi ile dolacaktır.

Patent sahibinin inhisari hakları

1978 tarihli yasanın 29 ve birinci mükerrer 29 uncu maddeleri tam anlamı ile kelimesi kelimesine müşterek patentin direkt ya da endirekt olarak kullanılmasını yasaklayan Lüksemburg Antlaşmasının 29 ve 30 uncu maddelerinden alınmıştır. Bu konuda eski hukukla bir karşılaştırma yapıldığında iki farklı nokta göze çarpar: İlki, 1968 tarihli yasanın 29 uncu maddesinde esaslı bir şekilde belirlenmiyen inhisari yetkiler, yeni metinde ayrıntılı bir liste halinde yer almıştır. İkinci farklılık, usul patentlerinin tecavüzü ile ilgili olarak yeni metne subjektif unsurlar getirilerek, eski yasanın bu konudaki sert hükmü yumuşatılmıştır.

Patent sahibinin haklarının sınırlanması

Bu konuda yeni hukuki düzenleme üç değişiklik getirmiştir :

İlk değişiklik tam anlamı ile şekli olup, patent sahibinin inhisari haklar alanına girmiyen; özel alanda sınai amaçlı olmayan muameleler, patentli

¹⁸ Bkz. yuk. S. 8.

¹⁹ Code Civil, Art. 2262.

²⁰ Ortak Pazar Patenti Antlaşmasının (Lüksemburg) 27/3 üncü maddesine göre istihkak davası patent izininin Avrupa patent dergisinde ilan edilmesinden 2 yıl sonra zamanaşımına uğrar. Ancak bu kötüniyetin olmaması halinde geçerlidir.

buluş üzerinde deneyim amacı ile yapılan muameleler ve nihayet eczanelerde doktor reçetesi gereği hazırlanan ilaçlarla ilgilidir. 1978 tarihli yasanın 30 uncu maddesinde düzenlenen bu hükümler, Lüksemburg Antlaşmasının 31/a-c maddesinden alınmıştır.

İkinci değişiklik, 1968 tarihli yasanın 30 uncu maddesinin ilk iki fıkrasının ortadan kaldırılması ile ilgili olup, bundan böyle, tedavi amacı ile kullanılabilmesine ilişkin bir tanımlı içermeyen «üretim patenti»ne dayalı olarak ilaç imali yoluna gidilmesine engel olunabilecektir. Böylece özellikle 30 Mayıs 1960 tarihli kararnamenin içinde yer alan ve tıbbi ilaçlara ilişkin özel patentlerle ilgili aykırı hükümler ortadan kaldırılmış olmaktadır.

İhbar haklarının sınırlandırılması ile ilgili üçüncü bir değişiklik ise, patent hakkının tüketilmesine ilişkin kuralın Fransız Hukukuna girmiş olmasıdır. Bu değişiklik 1978 tarihli yasanın birinci mükerrer 30 uncu maddesinde yer alıp, Lüksemburg Antlaşmasının 32 inci maddesine uygun bir şekilde düzenlenmiştir. Teorik açıdan bakıldığında burada önemli bir değişikliğin yapılmış olmasından söz edilebilir.

Lisans verme iradesinin açıklanması

Burada da Fransız yasakoyucusu «lisans verme beyanının açıklanması»na ilişkin müesseseyle ilgili hükümlerini ortak hukukun ve özellikle Lüksemburg Antlaşmasının 44 üncü maddesinin etkisinde düzenlemiştir. Bu müessese muhteva ve yapı bakımından farklı bir yönü olmayıp aynıdır. Tek farklılık avrupa patenti ile milli patentler için verilecek izinin farklı olmasından doğmaktadır. 1978 tarihli yasanın birinci mükerrer 31 inci maddesine göre, milli patentler için lisans verme iradesinin açıklanması Patent İdaresi başkanının talimatı ile gerçekleşip ve bunun için de daha önce buluşun aşikâr bir şekilde patent ehliyetinden yoksun olmadığını «Recherchenberichts»in olumlu bir şekilde belgelemesi gerekir.

Butlan nedenleri

Butlan nedenleri 1978 tarihli yasanın 49 uncu maddesinde belirlenmiş olup Lüksemburg Antlaşmasının 57/Ia-c ve 57/II hükümlerine uygundur. Hatırlanabileceği gibi bunlar, patent ehliyetinden yoksunluk, yetersiz tanımlama ve başvuru içeriğinin patent idaresinde incelenmesi sırasında genişletilmesidir.

C. STRASSBURG ANTLAŞMASINA UYGUN OLARAK YAPILAN DEĞİŞİKLİK

Ek Patent

Daha önce de belirtildiği gibi²¹, 1968 tarihli yasa sadece tek bir nokta olan ek patentlere ilişkin hükümlerde 27 Kasım 1963 tarihli Strassburg Antlaşmasından ayrılmaktaydı. Bu hükme göre (madde 63), konusu ek patent olan bir buluşun ana patent karşısında «ihtira seviyesi» olması koşulu öngörülmemiştir. Bu hüküm, genel nitelikte bir hüküm olan Strassburg Antlaşmasının 5 inci maddesine aykırı nitelikteydi ve tekniğin durumu ile ilgili mukayesede sadece Strassburg Antlaşmasının 4/3 üncü maddesi uygulanabilirdi (whole content approach). Başka bir deyimle, anapatentin içeriğinin resmin ilân edilmesinden sonra konusu ek patent olan bir buluşun, «ihtira seviyesi» koşuluna uygun olup olmadığı tetkik edilecektir. Bu amaçla, 1968 tarihli yasanın 63 üncü maddesi 1978 tarihli yasa ile değiştirilmiştir.

V. KAZANILAN DENEYİMLER GEREĞİ YAPILAN YENİ DEĞİŞİKLİKLER

1968 tarihli yasada yapılan değişiklikler çok sayıda ve çeşitli önemli nitelikler ihtiva etmektedir. Burada önemli sonuçlar doğuran olan birkaçına değinmek gerekecektir.

Recherchenberichts'in verilmesindeki yeni usul

Recherchenberichts sistemi Fransız patent izin sisteminin orta noktası olarak muhafaza edilmiştir. Yasa koyucu bilinçli bir şekilde Avrupa örneğinde olduğu gibi, çok pahalıya mal olacak olan milli patentler için bir tetkik sistemini getirmekten kaçınmıştır. Fakat aynı zamanda yasa koyucu Fransız patentlerinin değerinin artırılması amacı ile «Recherchenberichts» sisteminin daha etkin işlerliğini sağlayacak çabaları göstermiştir.

1968 tarihli yasanın hedefi çifte karakterli idi: Bir taraftan patent başvurusunda bulunan kişiye talep etmiş olduğu korunmaya ilişkin olarak üçüncü kişilerce ya da patent idaresince yapılan itirazlar karşısında tahsis ve düzeltme yoluna gitmesine izin verilirken, diğer taraftan patent değeri hakkında mümkün olduğu kadar kapsamlı ve çabuk bir şekilde kamuya açıklama yapılması amaçlanmıştır. 1968 tarihli yasanın koymuş olduğu bu hedefi (aynı hedef 1978 tarihli yasada da gözönünde tutulmuştur)

²¹ Karş. yuk. S. 5.

ideal bir şekilde gerçekleştirememesi nedeni, kamu oyunun aydınlatılması ile ilgili olup, iki sebebe dayanmaktaydı. İlki uzun bir prosedürün varlığından doğmaktaydı. Çünkü, başvuru sahibinin yabancı bir rüçhan hakkı iddiası varsa, o başvuru tarihinden başlıyan 2 yıl süre için usulü işlemin ertelenmesi talep edebilirdi. Diğer taraftan, prosedürün uzun sürmesinin nedeni «Recherchenberichts»'in iki aşamalı oluşundan doğmaktaydı; yani, patent izni ile birlikte açıklanan kesin «Recherchenberichts»den önce geçici bir araştırma ve inceleme söz konusuydu ve bu halde de toplam usulü süre yine bir 2 yılı daha bulmaktaydı. İkinci bir neden de, başvuru sahibinin korunma isteminde bulunduğu alana ilişkin yöneltilen itirazlar karşısında bulunmaması halinde onun bu konuda yargı organları karşısında hukuksal yola başvurma hakkının saklı tutulması kamu oyunun bu konuda yanılığa düşmesine neden olmaktadır.

1978 tarihli yasanın 18-20 ve kararnamede öngörülen uygulama hükümleri ile getirilen değişiklikleri aşağıdaki şekli ile şöyle özetlemek mümkündür :

— Başvuru sahibi «Recherchenberichts»in verilmesi ile ilgili incelemenin başlamasını başvuru tarihinden itibaren en fazla (rüçhan talebinin varlığı iddia edildiği takdirde rüçhan tarihinden itibaren) 18 ay ertelenmesini istiyebilir²².

— Yeni usule göre tek bir «Recherchenberichts» söz konusu olup²³, bu başvuru sahibine bildirilir ve aynı zamanda ilân edilir. Eğer bir tadil ya da üçüncü kişilerin bir itirazı söz konusu ise, kesin «Recherchenberichts» Patent İdaresi tarafından (INPI) patentin iznine ek olarak onunla birlikte ilân olunur.

— Başvuru sahibi, başvurusunun reddedilmesini önlemek için, «Recherchenberichts» de belirtilen itirazlara karşı yeni korunma istemini ileri sürmek ya da itiraza karşı yeni gerekçeler göstermekle yükümlüdür.

Bunun dışında prosedürün işleyişi ile ilgili önemli iki değişiklik daha yapılmıştır;

— Başvuru sahibi, yeni korunma istemi talebinde bulunduğu takdirde tarifnamenin buna uymayan kısımlarını kısmen değiştirmek hakkına sahiptir.

²² 1978 tarihli yasanın geçiş hükümleri gereğince 18 aylık süre 30.6.1983 yılına kadar 2 yıl olarak uzatılmıştır.

²³ Recherchenberichts, EPA'nın Avrupa Recherchenberichts'in verdiği şekilde yapılmaktadır.

— Başvuru, saptanan sürenin geçmesine rağmen değiştirilmemiş ve «Recherchenberichts» de açıkça yenilik niteliğinin olmadığı belirtilmesi halinde²⁴ reddedilecektir.

Başvuru sistemini savunan bazı görüş sahiplerine göre, INPI'ya tanınan bu yetkileri, klâsik ön tetkik sistemine geçisin bir adımı olarak görmektedirler. Aslında yasa ile güdülen amaç bu değildir ve Fransız patentlerinin açıkça güvenilirliğini tehlikeye sokulmasını önlemek düşüncesi güdülmüştür.

Patent başvurusunun reddilmesi olanakları

Başvurunun reddedilmesi nedenleri 1978 tarihli yasanın 16. ncı maddesinde sayılmıştır. Bunlar yenilik incelemesi sistemi ile bir bağlılık gösterip, Fransa'da yasa yorumcularının ileri sürmüş olduğu gibi, INPI'ya tetkikin kapsamı konusunda geniş yetkiler vermiştir.

Bu sonuç doğrudur. Çünkü, artık Fransız patentleri 1968 yılının sonuna kadar devam eden «sivil patenti» niteliğini taşımaktan çıkmıştır. 2 Ocak 1968 tarihli yasanın 1 Ocak 1969 tarihinde yürürlüğe girmesi ile birlikte, eski sistem kesinlikle ortadan kaldırılmış ve gerçek bir tetkik sistemi getirilmiştir. Bu yasa INPI'ya patent başvurularını reddedebilme yetkilerini vermişti. Bunlar, şekli ya da tefrik koşullarına aykırı olmak, tarifname ya da korunma isteminin yenilik konusunda araştırmayı sağlayıcı yeterlilikte olmamasıydı. Yine aynı şekilde yasa şu hallerde de başvurunun reddedilebileceğini belirlemekteydi; başvurunun ilân edilmesinin ya da buluşun kullanılmasının kamu güvenliğine veya ahlâka aykırı ya da bitki yetiştirilmesi ile ilgili olmasaydı (bitki yetiştirilmesine ilişkin hükümler daha sonra 11 Haziran 1970 tarihli özel yasa ile düzenlenmiştir).

1968 tarihli yasa yine patent idaresine başvurunun reddedilmesi ile ilgili bir takım yetkiler daha verdi. Bunlar açıkça sınai alanda uygulanabilirlik niteliğinin olmaması ile ilgiliydi. Bunlar, estetik şekiller, mali ya da muhasebe metodları, oyun kaideleri ve diğer soyut sistemler, özellikle hesaplama programlarıyla ilgiliydi.

1978 tarihli yasa, sınai alanda uygulama niteliği olmayan buluşların kapsamını geliştirmiştir ve patent idaresine bu konularda başvurunun reddedilmesi olanağını tanımıştır. Bunlar, bilimsel teori ve matematik metodları ile ilgili keşiflerdi. Fakat 1978 tarihli yasa başvuru reddi nedenlerine 4 yeni unsur eklemiştir. Bunlardan ikisine daha önce yeni Recher-

²⁴ 1978 tarihli yasanın 16/8 inci maddesi.

chenberichts sistemi sırasında değinilmişti : İlk red nedeni, Recherchenberichts'de belirtilen olumsuz sonuca rağmen, başvuru sahibinin talebini yenilememesi ya da haklılığını ortaya koyacak gerekçeleri patent idaresine bildirmemesi; ikinci olarak, Recherchenberichts'den açıkça buluşun yenilik niteliğinin olmadığı sonucu çıkması.

Diğer yeni red sebebi; korunma isteminin tarifnamede gereği şekilde belirtilmemesiyle, ek patent olarak ileri sürülen bir buluşun konusunun anapatenle bir ilgi içinde bulunmaması ve başvurunun bağımsız bir patent başvurusu olarak değiştirilmemesidir.

Nihayet 1978 tarihli yasanın 16 ıncı maddesi patent idaresinin bir uygulamasını onaylıyarak, başvuru nedenlerinin bir kısmının mevcut olması halinde sadece o kısım ile ilgili olarak korunma talebinin kısmi reddini kabul etmektedir.

Patent idaresinin bu konuda vermiş olduğu red kararını gerekçelendirmesi gerekmektedir. Bu konuya ilişkin diğer ayrıntılı hükümler yasa nizamnamesinde düzenlenmiştir. Bu karara karşı yargısal yola başvurmak (Cour d'Appel de Paris) mümkündür.

Diğer değişiklikler

Diğer değişiklikler 1968 tarihli yasanın 10 yıllık uygulaması sonucu edinilen tecrübelerle dayanılarak 1978 tarihindeki yasada düzenlenmiştir. Bu çok sayıdaki değişikliklerin burada mümkün olduğu ölçüde analizini yapmak gerekirse:

— Patent hiç ya da gereği gibi değerlendirilmemesi halinde verilen zorunlu lisans sisteminde büyük ölçüde bir değişikliğe gidilmemiştir. Bu konuda yasal koşullarda bir indirgeme yoluna gidilerek bir taraftan, patent sahibine zorunlu lisans talebine karşı koyma olanağı sağlanmış, diğer taraftan zorunlu lisans talebinde bulunan kişiye de kolaylıklar getirilmiştir.

— Patent üzerinde müşterek mülkiyet sistemi konusunda sadece tamamlayıcı nitelikte değişiklikler yapılmıştır. Bu değişiklikler bu konuda bir sözleşmenin yapılmaması haliyle ilgili olup, özellikle taraflar arasında dengeli ve aynı zamanda patent değerlendirmesini kolaylaştırıcı bir çözüm tarzı getirilmesi amacı ile esaslı bir inceleme sonucu ortaya çıkarılmıştır²⁵. Yıllık harçların ödenmemesi nedeniyle hükümden düşürülen patentin eski hale iadesini sağlama konusunda yapılan usulü işlem basit ve sarif hale getirilmiştir.

²⁵ 11.1.1975 tarihinde 1774 tarihli yasanın gerekçe hükümlerine ilişkin tasarı millet vekili Torre tarafından hazırlanmıştır.

— Yetkili yargı organınca patentin butlanına ilişkin kararın bundan böyle sadece nispi değil (inter partes) mutlak sonuçları (erga omnes) olacaktır.

— Patente yapılan tecavüzlere ilişkin cezai hükümler pratik bir uygulaması olmaması nedeniyle kaldırılmıştır.

— Patent İdaresi başkanına, yargı organının (Cour d'Appel de Paris yetki alanına tecavüz etmemek koşulu ile bazı durumlarda hükümden düşen patentin eski hale iadesi konusunda yetki verilmiştir.

1978 tarihli yasanın getirmiş olduğu ve bir ölçüde çok önem taşımayan diğer yeni hükümleri kısaca şöyledir : bazı hallerde tahkim olanağının yaratılması; patent tecavüzüne ilişkin yetkili yargı organlarının asgari sayısı koşulunun kaldırılması (eski yasada bu sayı 10 olarak belirlenmiştir); posta ulaşımının aksaması ya da yurt dışından yapılan başvurularda sürelerin uzatılması olanağının tanınması; mali vaziyeti iyi olmayan kişilerin lehine patent idaresi harçlarının azaltılması.

İşçi buluşlarına ilişkin kurallar

İlk olarak Fransız parlamentosu 1924 yılında işçi buluşlarının düzenlenmesi konusunda bir yasa tasarısı düzenlenmiştir. Bu tasarı, o zamanki ticaret ve sanayi bakanı tarafından hazırlanmış ve uzun süre millet meclisi ile senato arasında gidip gelerek nihayet 1934 yılında bundan vazgeçilmiştir. Bu tarihten sonra bu konu ile ilgili sorunları çözmek için 15 kez girişimde bulunulmuş ve 1975 ve 1976 yılları arasında hazırlanan üç yasa tasarısı millet vekillerince hazırlanmış olmasına rağmen sonuçsuz kalmıştır. Yasadaki bu konudaki eksiklikler nedeniyle, işçi buluşları konusundaki düzenleme ve işçi ile işverenlerin hakları toplu sözleşmelerde ya da ferdi sözleşmelerde düzenlenmekte, eksi halde bu konuda yargı organına başvurulmak zorunda kalınmaktaydı. Bu yargı organlarının kararlarınca işçi buluşları üç kategoriye ayırmıştır.

— «Hizmet buluşları» denen ihtira çeşiti, işverene ait sayılmakta ve bunlar, ya buluş yaratılmasını içeren bir sözleşmenin ifası sonucu olarak ya da hizmetle yükümlü olan kişiye verilmiş belli bir konuda yapılan çalışma yeya deneyimler sırasında ortaya çıkmaktadır.

— Serbest ya da şahsi buluşlar işçilere ait olup, bunlar işçinin hizmet sözleşmesi dışında kendi uğraşısının bir ürünü olan ve işverenin hiç bir şekilde katkısı olmadan yaratılan buluşlardır.

— Karışık buluşlar, bunlar işçi ve işverene müştereken ait olup, işçinin sözleşme dışı ve fakat işverene ait araçlarla gerçekleştirdiği buluşlardır.

Yargı kararlarının çabası ile ortaya konan bu çözüm şekli bazı kişilerce yerinde görülmemiştir. Bunun nedeni bir taraftan, işçi ile işveren arasındaki eşitlik ilkesinin sağlanması konusundaki genel prensipten kaynaklanmakta ve işçi ile işveren arasındaki ihtilaflara gereğinden fazla önem verilmesinden doğmaktaydı²⁶. Diğer taraftan özellikle karışık buluşlar üzerindeki ortak mülkiyetle ilgili çözüm tarzına göre, aslında müşterek hak sahiplerine buluş üzerinde şahsi değerlendirme hakkı tanınmakla birlikte, bundan sadece işveren gereği şekilde (fırsatı ganimet bilircesine) yararlanmaktaydı. Özel sektörde yapılmış toplu sözleşmelere bakıldığında, bunlardan 1000 tanesinin içinde sadece 30 tanesi işçi buluşlarıyla ilgiliydi. Bu hükümlerde sadece buluşa ilişkin şahsi hakların varlığından söz edilmekte ve buluş üzerindeki ortak haklılık, buluşa ilişkin ödenecek ücret konusunda geçerli olan yasaya göre hareket edilmesi gerektiği (ki, böyle bir yasa hükmü mevcut değildi) belirtilmekteydi. Ya da yine bu konuda daha önce belirttiğimiz yargı kararlarına atıf yapılmaktaydı (bunun için ferdi iş sözleşmesinde bu konu ile ilgili kuralların işçi aleyhine düzenlenmemiş olması gerekmektedir).

Görülen bu durum karşısında hükümet, iş ve sinai hakları koruma hukuku ile ilgili işçi buluşlarının düzenlenmesi konusunda bir yasa tasarısı hazırlama konusunda girişimde bulundu, Jean Foyer tarafından hazırlanan yasa tasarısı (ki, tasarıda bu doğrultuda bir hüküm yer almamaktaydı), millet meclisinde Münih Antlaşmasının 60 ıncı maddesinin etkisinde kalarak eklenen bir cümle ile tamamlandı. Bu yeni metne göre:

«Buluş sahibinin bir işçi olması halinde, onun patente yönelik hakları işçi ihtiralarına ilişkin yasal hükümler çerçevesinde belirlenir».

Senato yasa raportörü Marcihacy bu hükme ilişkin olarak yaptığı eleştiride olmayan bir yasa hükmüne böyle bir şekilde atıf yapılamayacağına işaret etmiştir. Hükümet bu konuda yapılan eleştiriyi haklı bularak bu sorunun iki madde içersinde düzenlenmesi gerektiği konusunda teklif bulunarak bugün 13 Temmuz 1978 tarihli yasanın ikinci mükerrer 1 inci maddesi ile 68 inci maddesinde bu konuyu düzenlemiştir.

Bu konuda parlamento çalışmalarında güdülen amaç şu şekilde belirlenmişti:

— Buluşun işçi ve işverene müşterek mülkiyet şeklinde ait olduğu çözüm tarzından kaçınılması

— İşçi buluşlarının işveren tarafından mümkün olduğu kadar çabuk bir şekilde değerlendirilmesinin sağlanması ve bunun karşısında işverenin işçiyi parasal olarak mükafatlandırılması yükümlüğünde olması

²⁶ bkz. dipnot yuk. 25.

— Tarafalarda düşecekleri olası anlaşmazlıkları yargı organlarının önüne götürmeden tahkim yolu ile bunu çözüm olanağının yaratılması.

1978 tarihli yasanın bu iki maddesi— 1958 tarihli Anayasanın 34 üncü maddesi ile bir uyum içinde olup— işçi buluşları üzerindeki haklılığının sadece genel ilkelerini düzenlenmekteydi. Bu iki maddenin uygulanmasına ilişkin hükümler bu nedenle önem taşımaktaydı.

1978 tarihli yasanın ikinci mükerrer 1. inci maddesi, işçi için sözleşmede elverişli koşulların getirilemediği halde, işçi buluşlarına ilişkin olarak ikili bir ayırım yapmaktadır:

— İlkine göre, yargı kararlarında tanımlanmış olduğu gibi, hizmet ihtiraları, yani buluş, ihtira yaratılmasına dayanan bir hizmet sözleşmesi sonucu ortaya çıktığı takdirde, bu işverene ait sayılmaktaydı. Ancak böyle bir durumda işçi, toplu sözleşme, işletme sözleşmesi ya da ferdi iş sözleşmesi de saptanmış olduğu şeklide ek ücret talebini işverene yöneltebilecektir.

— İşçinin bizzat kendisinin yaratmış olduğu diğer buluşlar ki, bunlar daha önce yargı kararlarında belirlenmiş olduğu gibi, şahsi buluşlarla müşterek buluşları içine almaktadır, ona ait olacaktır. Ancak böyle bir durumda işveren, eğer işçinin bu buluşu hizmetle yükümlü olduğu bir ifanın yapılması ile bir ilgi içinde, ya da iş usul ve bilgilerinin kullanılması veya işletmenin belli araçları ya da işletmenin geliştirme araçlarının işçiye sunulmuş olması sonunda bulunmuş olduğunun saptanması halinde buluş üzerindeki mülkiyetin, ya da işçinin patentten doğan haklarının kendisine devir edilmesini talep etmekte haklı olacaktır. Fakat böyle bir halde yargı kararlarında da belirtilmiş olduğu gibi (sadece müşterek buluşlarla ile sınırlı kalmayarak) işçi, patent üzerindeki mülkiyeti ya da ondan doğan ve patentin değerlendirilmesi ile ilgili haklar nedeniyle «münasip bir bedeli» istemeye haklı olacaktır.

Bunun dışında işçiye yapmış olduğu buluşlar hakkında işverene bilgi verme yükümlülüğü yüklenmiştir. Yine tarafların karşılıklı olarak birlikte çalıştıkları buluşlar üzerinde gerekli bilgileri birdiğere bildirmek ve tarafların kısmi ya da tamamen haklarını kullanmasına engel olacak şekilde bunları yaymaktan kaçınmak yükümlülüğü yüklenmiştir.

1978 tarihli yasanın birinci mükerrer 68 inci maddesi, her iki tarafın da eşit olarak yararlanabileceği ve patent idaresi bünyesinde yer alan bir hakem kurulu oluşturmuştur. Böylece taraflardan her biri işçi buluşları ile ilgili anlaşmazlıklarda buraya başvurarak sorunlarının çözümünü sağlayabilecektir. Söz konusu kurul genel yargı organlarından seçilmiş bir yargıç

(kurul başkanı) ile mesleki ve ilgili sendikalarca ulusal düzeyde gösterilen listeden seçilen iki üyeden oluşmaktadır. Üyelerden biri işçinin gösteriş olduğu, diğeri ise, işverenin göstermiş olduğu listeden seçilecektir. Söz konusu kurul 6 ay içinde taraflara bir sulh önerisinde bulunur. Bu çözüm şekli üzerinde taraflar bir ay içerisinde yetkili yargı organına başvurmadıkları halde, tarafların kurul kararını onaylamış oldukları kabul edilir. Taraflardan birinin istemesi halinde sulh önerisinin icrasının sağlanabilmesi için yetkili yargı organının başkanına başvurulacaktır.

1978 tarihli yasanın birinci ve birinci mükerrer maddeleri devlete hizmetle yükümlü kamu tüzel kişileri, diğer kişileri, diğer kamu kuruluşlarıyla, müesseselerine onların işleyiş kurallarına uygun olarak (bu kurallar bu konuda özel hükümler de getirmiş olabilir) uygulanabilir.

Böylece Fransız Yasa Koyucusu yarım yüz yılı aşkın bir süredir uğraştığı bir konuyu 13 Temmuz 1978 tarihli yasa ile çözmüş olmaktadır.

Reformun çerçevesi

Makalenin başında da belirtildiği gibi, 13 Temmuz 1978 tarihli yasa, 2 Ocak 1968 tarihli yasanın revizyonunu gerçekleştiren bir yasadır. Fakat, önceki yasanın ana hatlarının korunmuş olmasına rağmen getirilen bir çok değişikliklerle ki (bunlardan bazıları çok önemlidir), 1978 tarihli yasanın bir reform yaptığı söylenebilir. Patent Hukuku alanındaki 1791-1969 yılları arasındaki 178 yıl boyunca Fransa'daki hakim görüşlerden 1968 yılında vazgeçilmiş ve bu hukuk alanında gerekli olan reform iki aşamalı olarak 10 yıl içerisinde gerçekleştirilmiştir. 1968 tarihli yasa bu reformun ilk etapu olmuştur. Büyük bir olasılıkla, avrupa patentinin yaratılması fikrinden vazgeçilmiş olsaydı, ikinci etap olan 13 Temmuz 1978 tarihli yasa çok daha değişik olarak düzenlenecekti. Fakat avrupa patentinin yaratılması konusundaki plânlanan hedefe ulaşılmıştır. Bu plan daima Fransız hükümet çevrelerinde gözönünde bulundurulmuştur. Ancak bu reformun gerçekleştirilmesinde milli hukukun gözönünde tutulması gerekmektedir. Bu nedenle, milli hukuk büyük ölçüde Münih ve Lüksemburg antlaşmalarının hükümlerine uydurulmaya çalışılmıştır.

Fransız patentleri için izin sisteminin genel prensipleri büyük ölçüde korunmuştur. Çünkü, Fransa'da artık çok sıkı bir tetkike bağlı kılınan bir avrupa patentine ilişkin patent hakkı elde etme olanağı doğmuştur. Millî patentler için avrupa patenlerine ilişkin izin sistemi kabul edilmiş olsaydı, millî patentler ile avrupa patentleri arasında rekabetin başlaması mümkün

²⁷ Karş. yuk. S. 7.

olmayacaktı. Bu nedenle, Fransız patentleri bu noktada geleneksel özelliği olan yenilik araştırmasına bağlı kılınması uygun görülmüştür. Şüphesiz eski sistem ciddi ve etkin bir şekilde değişikliğe uğramış ve bunun yanında patent idaresinin yetkileri genişletilmiştir. Fakat bu değişiklikler Fransız patentlerinin güvenilirliğini ve devamlılığını sağlamaya yönelik olup, buluş sahiplerinin yaratmış oldukları fikri ürün ve endüstri için gerekli olan en uygun korunmanın sağlanabilmesini temin edecek sınırdaki tutulmuştur. Bu, 1978 tarihli yasanın asıl hedefidir.

Nihayet bu yasa ile Fransada işçi buluşları için yasal bir düzenleme getirilmiş olmaktadır. Bununla taraflar arasında adaletli bir çıkar dengesinin kurulması sağlanmıştır. Gelecekte ve yasanın uygulanması ile edinilecek deneyimler, yasa koyucunun amacının gerçekleşip gerçekleşmediğini gösterecektir.